

Archeologové Filozofické fakulty UHK objevili nejdelší pravěkou mohylu v Evropě

19.6.2024 - Marcela Horáková | Univerzita Hradec Králové

Práce započaly nedestruktivním průzkumem krajiny pomocí geofyzikálních metod a jejich součástí je, kromě plošného odkryvu pásu krajiny pod plánovanou stavbou, rozsáhlá detektorová prospekce a pedologická sondáž.

Na úsecích navazujících na křížení s dálnicí D11 bylo odkryto několik desítek pravěkých objektů. „Objekty můžeme rozdělit do dvou kategorií, a to na funerální a sídlištní objekty. Dva objekty byly interpretovány jako hroby datované do starší doby bronzové, konkrétně kultury únětické. Další objekty jsou sídlištního charakteru, zastoupeny jsou i zásobní jámy,“ upřesňuje Marek Bartoš z Archeologického centra Olomouc.

Na dalším úseku u Všestar intenzita nálezů postupně přibývá. „V tomto úseku jsme zachytili několik stovek archeologických situací datovaných do kultury nálevkovitých pohárů a únětické kultury,“ doplňuje Daniel Stozl ze společnosti Archaia.

Na výzkumu se podílí i archeologové ze Slovinska, konkrétně z nevládní neziskové organizace Skupina STIK. „Poblíž potoka Melounka, který rozděluje náš víc jak kilometr dlouhý úsek na dvě přibližně stejné části, jsme našli hrob vojáka z bitvy z roku 1866. Jeho vybavení bylo velmi dobře zachovalé a na základě toho jsme mohli určit, že se jedná o rakouského dělostřelce, který zemřel na zranění způsobené pruskou kulkou – tu jsme objevili v prostoru břicha. V západní části úseku jsme zkoumali rozsáhlé laténské sídliště. Na základě dochovaných půdorysů objektů, zejména pro tohle období typických skladišť stojících na masivních pilířích, předpokládáme, že jde o hospodářské zázemí mnohem rozsáhlejšího sídliště, které se rozprostíralo dále na západ a které aktuálně zkoumají kolegové z hradeckého muzea. Ve východní části úseku, hned u Všestar, ještě zkoumáme raně středověké sídliště, vlastně předchůdce dnešní obce.“ přibližuje René Masaryk ze Skupiny STIK.

Unikátní, tzv. dlouhou mohylu z doby kamenné objevili archeologové filozofické fakulty na rozhraní katastrů obcí Dlouhé Dvory a Lípa. Zkoumaná stavba pochází ze 4. tisíciletí př. n. l. a představuje jednu z prvních pohřebních památek v Evropě. Svou délkou kolem 190 metrů nemá mezi podobnými stavbami obdoby.

„S mohylami tohoto typu se u nás setkáváme především v severozápadních Čechách. Ve východních Čechách prozatím spolehlivě doloženy nebyly. Zkoumaný exemplář navíc představuje nejdelší pravěkou mohylu nejen v našem regionu, ale pravděpodobně v celé Evropě,“ přibližuje význam nálezu Petr Křišťuf z katedry archeologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové. Ukázalo se, že mohyla je asi 190 metrů dlouhá a v nejširším bodě 15,1 m široká, delší osou orientovaná ve směru severovýchod-jihozápad.

„Z mohylového pláště se již nic nezachovalo, což je ale běžné, protože většina mohyl tohoto období leží v dlouhodobě zemědělsky využívaných oblastech a jejich násypy byly dávno rozorány. Z mohyly se zachoval pouze žlab po jejím obvodu, zpravidla se v tomto žlabu mají nacházet stopy po palisádě, tzv. kúlové jámy, avšak v případě této mohyly jsme tento doklad zatím nenalezli“ poznamenává vedoucí terénního výzkumu Sylva Tichá Bambasová.

Petr Křišťuf

V prostoru mohyly se podařilo objevit minimálně 4 pohřby. „Součástí podobných mohyl ve střední Evropě většinou bývá jen jeden, maximálně dva pohřby. Z tohoto pohledu bude zajímavé sledovat, jak spolu objevené hroby souvisejí a zda představují pohřby příbuzných jedinců,” pokračuje Petr Křišťuf. Kromě milodarů, které tvoří keramické nádoby a kamenné předměty, odebrali vědci z hrobů desítky vzorků a budou se nyní snažit dozvědět co nejvíce o příbuznosti, původu či stravě pohřbených. Výzkum mohyly tak využívá poznatků různých vědeckých metod.

Pravěké pohřby se nacházejí i v okolí mohyly. Archeologům se podařilo objevit asi 30 dalších hrobů. Předpokládají, že mohyla představovala základ pohřebiště, které se postupně rozrůstalo. Pohřbívání zde mohlo pokračovat i několik staletí. „Nálezy z hrobů v okolí mohyly se v současné době zpracovávají v laboratořích Centra terénní archeologie Univerzity Hradec Králové. Soustředíme se především na zjištění stáří jednotlivých pohřbů. Následovat budou analýzy DNA, které nám snad přiblíží pohřbenou populaci” doplňuje Sylva Tichá Bambasová. O způsobu života tehdejších lidí v regionu mnoho prozradí i výzkum nedaleké osady, která pochází ze stejného období jako zkoumaná mohyla. Půdorysy domů a zbytky zásobních jam obsahující pravěké nádoby zkoumají archeologové jen několik stovek metrů od unikátní pohřební stavby. Výzkum zde bude pokračovat do poloviny září.

„Význam objevu dlouhé mohyly na k. ú. Dlouhých Dvorů / Lípy není pouze v její velikosti. V podstatě poprvé jsme schopni studovat tuto pohřební stavbu v širších souvislostech pravěké krajiny. Můžeme zkoumat její vztah k tehdejší osadě a také vnímání prostoru v jejím nejbližším okolí. První výsledky ukazují, že monumentální pohřební mohyla zde stála dlouhá staletí a v jejím okolí se končovaly pohřební a rituální aktivity místních lidí. Byla tak důležitým rituálním místem a orientačním bodem v tehdejší krajině,” uzavírá Petr Křišťuf.

Kromě nálezů z období eneolitu se na zkoumaném úseku 6 a částečně na úseku 5, na katastru obce Dlouhé Dvory nacházelo raně středověké pohřebiště s 25 hroby, ze kterého můžeme vyzdvihnout výbavu jednoho hrobu, který obsahoval stříbrnou záušnici, dva jantarové korálky a skleněný korálek, který je ve východních Čechách unikátním nálezem.

V současné době provádějí archeologové z hradecké univerzity ještě výzkum ve východní části úseku 5, na katastru obce Rozběřice. Zde jsme zatím identifikovali přes 700 archeologických objektů. Předběžně můžeme říct, že jsme zachytili osídlení-sídliště z doby římské (1.- 4. stol. n. l.), kromě početných nálezů fragmentů keramických nádob, běžných pro prostředí sídliště jsme také našli kostěný hřeben s výzdobou a jantarový korálek, obojí také ze sídlištních objektů.

Intenzivní detektorovou prospekci na výzkumu zajišťuje Muzeum východních Čech v Hradci Králové (MVČ). „V rámci detektorové prospekce bylo získáno již více jak 15.000 artefaktů. Značná část z nich se váže k bitvě u Hradce Králové, ale získána byla i unikátní kolekce nálezů z laténského období. To vše především díky precizní a fázované skrývce ornice, která probíhá po 10 cm, a opakované detektorové prospekci,” přibližuje Matouš Holas z MVČ.

„Archeologicky bylo také prozkoumáno pohřebiště bojovnické družiny z obdobní stěhování národů, mezi významné nálezy se řadí nález výjimečně rozsáhlého laténského sídliště s doklady specializovaných výrobních aktivit, které nemá ve východních Čechách obdoby,” doplňuje Miroslav Novák z MVČ.

Z prusko-rakouské války roku 1866 byly zkoumány na katastru Čistěvse prozatím dva jednotlivé hroby. Vždy se dle všech indicií jednalo o příslušníky pruské armády. Oba byli zasaženi rakouskou střelou, která způsobila v jednom případě zástřel hlavy a v druhém případě tříštivou zlomeninu obou kostí holenních a levé pažní kosti. Všechny nalezené ostatky padlých vojáků budou podrobeny

analýze DNA a patologickému hodnocení.

Marcela Horáková

archeoložka FF UHK

„Cílem těchto specializovaných analýz je pokusit se identifikovat konkrétní vojáky. A pokud nám bude štěstí přát, snad se nám díky těmto DNA profilům podaří najít i možné žijící příbuzné padlých vojáků,“ přibližuje nadstandardní výzkumný přístup Marcela Horáková z FF UHK.

„Ostatky padlých budou po provedeném antropologickém výzkumu pietně uloženy zpět na bojiště do nově budovaného osádia, které vznikne jen nedaleko pomníku 49. pěšího pluku na k. ú. Čistěves, který musí být kvůli výstavbě dálnice přesunut,“ doplňuje Ladislav Rytíř z FF UHK.

V neposlední řadě bylo na k. ú. Sovětice zachyceno bohaté polykulturní sídliště čítající více než tisíc archeologických situací, nejčastěji pozůstatků sloupových staveb, zásobnic, ale také dvou hliníků či dvou studní. Je zde doložena kultura s lineární keramikou z mladší doby kamenné, kultura nálevkovitých pohárů z pozdní doby kamenné, mohylová kultura doby bronzové, ale také doba římská a období stěhování národů.

„Mezi nejzajímavější nálezy patří paleolitický nástroj, který byl znovu objeven a částečně opracován v mladším neolitickém období. Velmi neobvyklá je též broušená sekerka vyrobená ze serpentinitu z pozdní doby kamenné,“ přibližuje nálezy posledního zkoumaného úseku Veronika Rohanová z MVČ.

Na archeologickém výzkumu se podílí katedra archeologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Skupina STIK ze Slovinska, Archaia, z.ú. a Archeologické centrum Olomouc.

<https://www.uhk.cz/cs/filozoficka-fakulta/ff/aktualne/archeologove-filozoficke-fakulty-uhk-objevili-nejdelsi-pravekou-mohylu-v-evrope>